

Las palabras de la bestia hermosa: Breve manual de psiquiatría con alma

Guillermo Lahera Forteza. Barcelona: Debate, 2024. 256 p.

Elena Requena Varón¹

ORCID: 0000-0001-8779-3530

Per citar: Requena Varón, Elena. (2025). [Ressenya del llibre *Las palabras de la bestia hermosa: Breve manual de psiquiatría con alma*, de Guillermo Lahera Forteza]. *Revista de Treball Social*, 228, 215-217. <https://doi.org/10.32061/RTS2025.228.10>

“... el cervell... una màquina fal·lible –massa fal·lible– d’explicar històries i de construir la realitat [...] Escoltar les paraules [...] Integració de la psiquiatria i la psicologia, així com de les ciències biològiques i socials.” Aquests són fragments extrets de les primeres línies de la introducció del llibre *Las palabras de la bestia hermosa: Breve manual de psiquiatría con alma* (2024) del psiquiatre Guillermo Lahera, publicat per Debate. Si el títol de l’obra ja deixa endevinar que no ens trobem davant un manual de psiquiatria basat en l’omnipresent DSM, aquests fragments seleccionats de la introducció ho confirmen alhora que resumeixen l’essència del llibre i de la perspectiva presa per l’autor. Tot sovint, es confon la psicopatologia (disciplina que pretén explicar l’etiologia dels trastorns mentals) amb l’activitat de codificar el trastorn mental present en una persona en alguna de les més de 200 categories diagnòstiques del DSM-5-TR. Massa sovint es deixa de banda la biografia i els condicionants de la persona (alguns presents des del naixement i altres que es van incorporant al llarg de la vida), que són els que realment poden donar compte del perquè del relat o la narrativa que cadascú de nosaltres fem de la vida, dels altres i de nosaltres mateixos. La visió neokraepeliniana d’entendre la “malaltia mental”, tan estesa en determinats cercles, en què el “malalt” no és una variable fonamental, sinó que l’eix són els símptomes i el seu abordatge farmacològic, deixa en segon pla la prioritat de captar el sentit del patiment humà.

A banda de la introducció, els agraïments, la bibliografia i un apartat de notes, l’obra, de gairebé 250 pàgines, conté un total de vuit capítols. A través de les històries de vida del Julián, la Leonor, en Kevin, el José, la Cecilia, l’Ainhua i el Jesús, l’autor aborda la descripció de la simptomatologia primària dels trastorns psicòtics, el trastorn de la personalitat paranoide, el trastorn bipolar, el trastorn de l’acumulació, el trastorn obsessivocompulsiu i l’esquizofrènia paranoide, així com el trastorn depressiu major.

¹ Universitat Ramon Llull. erequena@peretarres.org

L'estructura formal dels diferents capítols es va repetint. Cada capítol s'inicia amb l'exposició d'un cas o d'una situació clínica i s'informa del diagnòstic segons la terminologia DSM-5-TR. Aquesta vinyeta clínica servirà de punt de partida per, d'una banda, analitzar la situació descrita des del punt de vista de la biografia i dels determinants psicosocials de la persona, així com del funcionament cerebral (estructures cerebrals i neurotransmissors implicats en l'etiopatogènia); i, d'altra banda, el cas és l'excusa per desgranar la història, la semiologia, el diagnòstic diferencial, l'epidemiologia i el pronòstic del trastorn mental presentat.

També, al llarg dels diferents capítols, l'autor dona la seva opinió sobre temes com ara el moviment de l'antipsiquiatria, la reforma psiquiàtrica a l'Estat espanyol als anys 70 i 80, la interacció entre genètica, ambient i cultura (epigenètica), el trauma complex, l'ús excessiu de tractaments farmacològics o el mètode patobiogràfic com a manera natural d'acostar-se a la "bogeria".

Lahera té un estil d'escriptura fresc, engrescador i de lectura àgil. Les abundants referències que fa a la literatura, el cinema, la pintura i la filosofia, tot enllaçant-ho amb la clínica i amb el patiment humà, fan molt amena la lectura del llibre i, sobretot, didàctica. Aquest caràcter didàctic es fa palès especialment en les explicacions dels mecanismes cerebrals que intervenen en el desencadenament dels diferents trastorns mentals, que són exposats de manera comprensible sense necessitat de tenir grans coneixements sobre el tema.

Altrament, també cal destacar que és un llibre escrit en primera persona. L'autor fa força referències a la seva vida personal (per al nostre gust, en excés en alguns moments puntuals), que provoca proximitat a qui llegeix el llibre. Però, sobretot, aquest to intimista s'expressa en la darrera de les històries que explica ("Jesús, el professor de Física") que tracta sobre la depressió que va patir el seu pare passats els 50 anys.

Un altre capítol molt destacable de l'obra és el darrer ("Les cartes perdudes"), en què, no sabem si sent-ne gaire conscient, l'autor fa una apologia de la tasca d'acompanyament tan pròpia del treball social. En paraules de Lahera: "... treballar amb persones que pateixen un trastorn mental no implica només reduir la intensitat dels símptomes a través dels fàrmacs o la psicoteràpia. Sovint això ajuda molt. Però el més important és afavorir que el pacient recuperi el seu sentit d'agència –la seva capacitat per prendre decisions–, infondre-li esperança i construir amb ell un relat que doni sentit i propòsit a la seva experiència, de vegades molt dura" (p. 236).

És una lectura molt recomanable per diferents motius. Primer, perquè fa un repàs des del punt de vista de la simptomatologia, el curs, el pronòstic, el diagnòstic diferencial i l'etiopatogènia d'alguns dels trastorns mentals més freqüents. En segon lloc, perquè posa en valor el treball interdisciplinari (treball social, psicologia, infermeria, psiquiatria) i reivindica un abordatge realment holístic i efectiu de la salut mental i del patiment humà. Altrament, no és freqüent trobar manuals de psiquiatria que no es-
tiguin marcats per un reduccionisme positivista, és a dir, amb aspiracions

a localitzar el símptoma del subjecte en un marcador biològic, ja sigui un gen o un dèficit en la bioquímica cerebral, com si les estructures cerebrals no fossin modelades per les relacions interpersonals i la cultura. També ens agrada la visió respectuosa de Lahera cap a la persona, la qual no és vista com un objecte portador de símptomes a erradicar, sinó com a subjecte que sent i que pateix. Lahera, d'altra banda, aborda sense complexos la tendència actual a prescriure intervencions farmacològiques innecessàries i aposta clarament, en casos de simptomatologia lleu i moderada, per les intervencions psicològiques i psicosocials. Però, sobretot, és un llibre que ens agrada per la defensa que fa del model biopsicosocial. Reclama una reforma de l'atenció en salut mental realment integradora, és a dir, que sigui capaç de conjuguar els aspectes biològics, ambientals i culturals sense psiquiatritzar el patiment humà, però tampoc sense banalitzar-lo. Ressalta la importància de la paraula i de dotar de significat el patiment i l'experiència traumàtica en l'art de sanar i reparar. A més, la defensa de la mirada biopsicosocial no només s'argumenta teòricament, sinó que Lahera sap enllaçar-la amb l'anàlisi de cadascun dels casos clínics que presenta.

En definitiva, al nostre parer, *Las palabras de la bestia hermosa: Breve manual de psiquiatría con alma*, del psiquiatre Guillermo Lahera, és un llibre que enllaça perfectament amb la tradició del treball social com a disciplina d'acompanyament a persones a qui presta paraules per poder anomenar la realitat, significar les seves experiències i potenciar la seva autonomia tant com sigui possible.